

POSTANOWIENIE

Dnia 10 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania O. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Warszawie

o ustalenie podleganiu ubezpieczeniom społecznym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 10 sierpnia 2023 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 9 września 2022 r., sygn. akt III AUa 2122/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(G.Z.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 września 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie z odwołania O. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Warszawie w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym, na skutek apelacji odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 30 września 2021 r., (którym oddalono odwołanie i orzeczono o kosztach postępowania), zmieniono zaskarżony wyrok w pkt 1 i 2 i poprzedzającą go decyzję z dnia 4 września 2019 r., numer [...] w ten sposób, że stwierdzono, iż O. D. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu w okresie od 26 listopada 2016 r. do 19 kwietnia 2019 r. oraz zasądzone od organu rentowego na rzecz odwołującej się

180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt I) oraz zasądzono od organu rentowego na rzecz odwołującej się 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej.

Organ rentowy wniósł skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w całości. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od odwołującej się na rzecz organu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania od zaskarżonej decyzji oraz o zasądzenie od odwołującej się na rzecz ZUS kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżący zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego: 1) art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 221 ze zm.; dalej: ustawa Prawo przedsiębiorców) w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 13 ust. 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm.; dalej: ustawa systemowa), błędną wykładnię, polegającą na wyciągnięciu wniosku o zakwalifikowaniu czynności odwołującej się w okresie od 26 listopada 2016 r. do 19 kwietnia 2019 r. jako prowadzenia działalności gospodarczej, mimo iż działalność ta nie miała zarobkowego charakteru; 2) art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 13 ust. 4 ustawy systemowej, przez błędną wykładnię, polegającą na wyciągnięciu wniosku o zakwalifikowaniu czynności odwołującej się w okresie od 26 listopada 2016 r. do 19 kwietnia 2019 r. jako prowadzenia działalności gospodarczej, mimo iż działalność ta nie miała ciągłego charakteru.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na istotne zagadnienie prawne: czy aktywność zawodowa może być zakwalifikowana jako prowadzenie działalności gospodarczej w rozumieniu art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 13 ust. 4 ustawy systemowej, jeżeli działalność ta jest wykonywana, w krótkich okresach czasu pomiędzy okresami zasiłkowymi, a czynności związane z

prowadzeniem działalności wprowadzie zmierzają jedynie pośrednio do osiągnięcia zarobku lecz służą utrzymaniu warunków do prowadzenia działalności gospodarczej. Skarżący podniósł, że zarówno w czasie obowiązywania ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, jak i w chwili wejścia w życie ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców jednym z elementów definicji działalności gospodarczej jest jej zarobkowy charakter. Zdaniem skarżącego rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia ma istotne znaczenie dla sprawy, gdyż odwołująca się po długotrwałym okresie pobierania zasiłków, po krótkim okresie prowadzenia działalności gospodarczej, gdzie nie uzyskiwała przychodu, ponownie wystąpiła o zasiłki z ubezpieczenia chorobowego za długi okres od wysokiej podstawy wymiaru składek. Ponadto rozstrzygnięcie przedmiotowego problemu ma istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia innych spraw, w szczególności w przypadku osób przez bardzo krótki okres prowadzących działalność gospodarczą, a następnie przez wiele lat pobierających zasiłki z ubezpieczenia chorobowego od wysokich podstaw.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wnioski o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., sygn. II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004, nr 7-8, s. 51; z 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Odnosząc się do podnoszonej we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przesłanki stwierdzić należy, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd

w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Sąd Najwyższy w swym orzecznictwie zajął już stanowisko odnośnie do przedstawianych przez skarżącego wątpliwości, a nie zachodzą przesłanki uzasadniające jego zmianę.

Podstawą do powstania obowiązku ubezpieczenia społecznego z mocy art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej jest faktyczne wykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej (art. 13 pkt 4 tej ustawy), czyli rzeczywiste podjęcie i prowadzenie działalności zarobkowej, wykonywanej w sposób zorganizowany i ciągły, w celu zarobkowym. Jak wskazuje się w orzecznictwie cel zarobkowy polega na chęci/zamiarze osiągnięcia przychodu pokrywającego w pełni koszty działalności, w tym koszty ubezpieczenia społecznego (związane z koniecznością opłacenia składek na ubezpieczenie), a ponadto dochodu wystarczającego na utrzymanie i rozwój przedsiębiorcy i jego przedsiębiorstwa; ktoś, kto prowadzi działalność gospodarczą tylko po to, aby uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego, w istocie stwarza pozory tej działalności, bowiem nie zmierza do pozyskania zarobku z działalności, co wypacza sens ustawowy tej instytucji prawa. Ocena, czy w okolicznościach konkretnej sprawy działalność gospodarcza rzeczywiście jest wykonywana należy do sfery ustaleń faktycznych, które zawsze muszą obejmować całokształt okoliczności sprawy. Braku podstawowej cechy ciągłości działalności gospodarczej można dopatrzyć się w przypadku, gdy od początku wysoce wątpliwe będzie rozpoczęcie i prowadzenie działalności przez dłuższy czas, a tę wątpliwość można wywieść z różnych okoliczności faktycznych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., I USKP 100/21, LEX nr 3435868).

Jak zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 lutego 2021 r., II USKP 21/21 (LEX nr 3119631), z tego względu inaczej należy ocenić sytuację, w której od początku wymiernym, stałym i założonym z góry kosztem, nieznajdującym pokrycia w przewidywanych zyskach, staje się opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości znacznie przekraczającej obowiązujące minimum. Takie mnożenie kosztów prowadzonej działalności nieuzasadnione jest bowiem potrzebą inwestowania w podjęte przedsięwzięcie celem jego perspektywicznego rozwoju (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2017 r., I UK 395/16, LEX nr

2400313 z glosą K. Stepnickiej, LEX/el 2018). Może to wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej, lecz włączenia do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń. Uwypukla się to szczególnie w sytuacji, gdy osoba rozpoczynająca działalność i deklarująca taką podstawę wymiaru składki, ma świadomość, że stan zdrowia czyni ją niezdolną do jej prowadzenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2018 r., III UK 47/17). Uzyskanie tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym nie jest bowiem głównym celem prowadzenia działalności gospodarczej. Celem tym jest zarobek, czyli osiągnięcie przychodu pokrywającego w pełni koszty działalności, w tym koszty ubezpieczenia społecznego (związane z koniecznością opłacenia składek na ubezpieczenie), a ponadto dochodu wystarczającego na utrzymanie i rozwój przedsiębiorcy i jego przedsiębiorstwa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2019 r., I UK 132/18, LEX nr 2696880). Ubezpieczenia społeczne są wówczas jedynie pochodną takiej działalności (pracy), dlatego założeniem wyjściowym rejestrowanej działalności gospodarczej nie powinno być tylko uzyskanie zasiłków z ubezpieczenia chorobowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2017 r., I UK 366/16, LEX nr 2397630).

Podobny pogląd Sąd Najwyższy wyraził w wyroku z dnia 5 września 2018 r., I UK 208/17 (LEX nr 2541912), przyjmując, że zawarcie umowy o pracę lub uruchomienie pozarolniczej działalności z wygórowaną i nieznajdującą usprawiedliwienia deklaracją nadmiernie wysokiej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w sytuacji, gdy osoba zgłaszająca się do ubezpieczeń społecznych w krótkim czasie korzysta ze zwolnień lekarskich lub innych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, może podlegać ocenie jako wykreowanie pozornego lub fikcyjnego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2011 r., II UK 69/11, LEX nr 1108830). Z kolei w wyroku z dnia 17 października 2018 r., II UK 302/17 (LEX nr 2583085), Sąd Najwyższy uwypuklił występującą nierównowagę, gdy przy niskim przychodzie zgłoszenie wysokiej podstawy składek ma na celu uzyskiwanie wielokrotnie wyższych świadczeń z ubezpieczenia społecznego kosztem innych ubezpieczonych i wbrew zasadzie solidaryzmu.

W sprawie Sąd Apelacyjny stwierdzając, że okoliczności sprawy uzasadniały przyjęcie, iż w spornym okresie O. D. faktycznie prowadziła działalność gospodarczą w rozumieniu art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców, szczegółowo uzasadnił zajęte stanowisko. Zwrócił uwagę na to, że odwołująca się zarejestrowała działalność w dniu 15 września 2014 r. i faktycznie ją prowadziła aż do ziszczenia się ryzyka ubezpieczeniowego, a w okresie następującym po okresie spornym, tj. po 19 kwietnia 2019 r. odwołująca się podjęła współpracę z nowym klientem. Okoliczność faktycznego prowadzenia przez odwołującą się działalności gospodarczej w obu wskazanych okresach była bezsporna. Sąd Apelacyjny podkreślił, że organ rentowy nie kwestionował zasadności wystawienia zwolnień lekarskich ani podstaw przyznania odwołującej się prawa do zasiłku rehabilitacyjnego oraz zasiłków opiekuńczych. Ponadto Sąd Apelacyjny mając na uwadze, że w spornym okresie od 26 listopada 2016 r. do 19 kwietnia 2019 r. odwołująca się wielokrotnie, przez długie okresy, korzystała ze zwolnień lekarskich, a od 15 listopada 2017 r. do 21 września 2018 r. przysługiwał jej zasiłek rehabilitacyjny, odniósł się do tego jakiego rodzaju czynności odwołująca się mogła realnie i skutecznie podjąć w ramach działalności gospodarczej przy ograniczeniach wywołanych stanem zdrowia, jednocześnie chcąc zachować status osoby faktycznie prowadzącej działalność gospodarczą. Wskazał też, że po ustąpieniu problemów zdrowotnych od kwietnia 2019 roku odwołująca się kontynuuje prowadzenie działalności w pełnym zakresie, co dodatkowo potwierdza, iż sporny okres miał charakter przejściowy.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[SOP]

(r.g.)

